LAUSUNTO

Helsinki 20.5.2024

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Viite: eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuuleminen tiistai 21.5.2024 klo 12.15

Asia: HE 37/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työvoimapalveluiden uudelleen järjestämiseen liittyvien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä lähes 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:

erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, paivi.kiiskinen@soste.fi, p. 040 051 6018
edunvalvontapäällikkö Anne Perälahti, anne.peralahti@soste.fi, p. 050 411 1734

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE KOROSTAA

- SOSTE ei kannata muutosta, jossa täydentävät työnhakukeskustelut tulisi järjestää nykyisen kolmen kuukauden aikajakson sijaan lähtökohtaisesti kahden viikon välein. SOSTE esittää, että lakimuutos hylätään.
- SOSTE kannattaa muutosta, jonka perusteella työnhakukeskustelut ja täydentävät työnhakukeskustelut voidaan jättää järjestämättä, jos työnhakijan työttömyys on päättymässä kolmen kuukauden kuluessa.
- SOSTE ei kannata säännöstä, jonka mukaan eläkkeelle kolmen kuukauden kuluessa siirtyville tulisi myös jatkossa järjestää työnhakuhaastattelut. SOSTE jättäisi työnhakuhaastatteluiden järjestämisen tarpeellisuuden asiantuntijan harkittavaksi yhdessä eläkkeelle siirtyvän työnhakijan kanssa.
- SOSTE ei pidä tarkoituksenmukaisena eikä johdonmukaisena, että työnhakuvelvollisuus säilytetään myös heillä, joilla työttömyys on päättymässä kolmen kuukauden kuluessa.

SOSTE kiittää työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuultavaksi ja antaa lausunto esityksestä työvoimapalveluiden uudelleen järjestämiseen liittyvien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi. SOSTE ottaa kantaa ainoastaan työnhakijan palveluprosessiin ja työnhakuvelvoitteisiin esitettyihin muutoksiin.

Palveluprosessin uudistamisen tulee olla johdonmukaista ja selkeää

SOSTE ei kannata esitettyä muutosta, jonka mukaan työhakijan alkuhaastattelun jälkeen täydentävät työnhakukeskustelut tulisi järjestää nykyisen kolmen kuukauden aikajakson sijaan lähtökohtaisesti kahden viikon välein (Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä 32 §, 1 momentti). SOSTE esittää, että lakimuutos hylätään.

Lausuntokierroksen jälkeen säännöstä ja esityksen perusteluita täydennettiin siten, että lähtökohtana täydentäville työnhakukeskusteluille on niiden järjestäminen kahden viikon välein, mutta niitä ei tarvitse järjestää tasan kahden viikon välein. Keskustelut voidaan rytmittää harkinnan mukaisesti kussakin tilanteessa tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Tämä täydennys ja erityisesti momentin perustelut tekevät esitetyn muutoksen käytännössä turhaksi. Kuten esityksen nykytilan kuvauksesta käy ilmi, täydentävät työnhakukeskustelut järjestetään jo nyt pääsääntöisesti kahden viikon välein. Esityksestä ei käy selkeäksi ilmi, miksi muutos ylipäätään tarvitaan.

SOSTE kannattaa esitettyä muutosta, jonka mukaan työnhakukeskustelut ja täydentävät työnhakukeskustelut voidaan jättää järjestämättä, jos työnhakijan työttömyys on päättymässä kolmen kuukauden kuluessa (Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä 32 § 3. momentti). Esitettyä säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi heihin, jotka ovat jäämässä eläkkeelle kolmen kuukauden kuluessa. SOSTE ei kannata tätä poikkeusta. Esitystä perustellaan tavoitteena pidentää työuria ja tämän tavoitteen edistämistä työnhakukeskusteluiden järjestämisellä. Tavoite on hyvä. Työuran jatkamisessa on kuitenkin kyse eläkkeelle siirtyvän omasta tahdosta ja toiveesta. SOSTE jättäisi työnhakuhaastatteluiden järjestämisen tarpeellisuuden asiantuntijan harkittavaksi yhdessä eläkkeelle siirtyvän työnhakijan kanssa.

SOSTE ei pidä myöskään tarkoituksenmukaisena eikä johdonmukaisena, että työnhakuvelvollisuus säilytetään myös heillä, joilla työttömyys on päättymässä kolmen kuukauden kuluessa.

Työvoimapalveluiden uudistamista on jatkettava määrätietoisesti

Nyt valiokunnan käsittelyssä oleva esitys on ensimmäinen askel kohti hallitusohjelman tavoitetta asiantuntijan harkintavallan lisäämisestä työnhakijan palveluprosessissa. SOSTEn keväällä 2023 julkaistun Sosiaalibarometrin mukaan lähes kaikki TE-toimisto- ja kuntakokeiluvastaajat arvioivat toukokuussa 2022 voimaan astuneen pohjoismaisen työvoimapalvelumallin vaikeuttaneen työn tekemistä vähintään melko paljon viimeisen vuoden aikana. Haasteita on erityisesti ollut asiakkaan työnhaun tukemisessa ensitapaamisen jälkeen. Vastaajat toivat esille, että työnhakuvelvoitteen seuraaminen vie kohtuuttomasti työaikaa, eikä mallin kaavamaisuus palvele työnhakijoiden erilaisia tarpeita.

Tasapäistävä palvelumalli ei nykyisessä muodossaan vastaa haavoittuvimmassa asemassa olevien ja eniten tukea tarvitsevien työnhakijoiden tarpeisiin. Mallin parantamiseksi esitettiin esimerkiksi työnhakuhaastatteluiden aikamääreiden väljentämistä, lainsäädännön yksinkertaistamista sekä asiantuntijoiden harkintavallan lisäämistä. Edellä mainitut muutokset mahdollistaisivat asiantuntijoiden resurssien kohdentamisen niihin työnhakijoihin, jotka erityisesti tarvitsevat tukea ja palveluita työllistyäkseen. Tämä on tavoite myös tässä hallituksen esityksessä, mutta muutos on vielä pieni tarpeeseen verrattuna.

SOSTE huomauttaa, että vaikeasti työllistyvien työttömyyden taustalla on monenlaisia tekijöitä, joiden vuoksi työllisyyspalveluita tulee yhä kehittää vastaamaan aidosti työnhakijoiden yksilöllisiin palvelutarpeisiin. Hallituksen tavoitteena on antaa uusi lakiesitys työvoimapalveluiden palveluprosessin uudistamisesta syksyllä 2025. Juuri lausunnolla olleessa arviomuistiossa uudistamistarpeista ehdotetaan, että palveluprosessi perustuisi jatkossa vahvasti asiakkaan palvelutarpeeseen, jonka työvoimapalveluiden asiantuntija arvioisi alkuhaastattelussa. Kohti tätä tarvelähtöistä lähestymistapaa tulee määrätietoisesti edetä.

Tekninen korjaus lakiesitykseen

SOSTE huomauttaa, että lakiin työvoimapalveluiden järjestämisestä (32 §, 1 momentti) kirjattu täydennys työnhakukeskusteluiden kahden viikon välein järjestämisen lähtökohtaisuudesta puuttuu vastaavasta JTYPL 2 luku 6§, 1 momentista. Tämä ei liene tarkoituksenmukaista, vaan kyseessä on epähuomiossa jäänyt virhe.

> *Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä 32 §, 1 momentti*
> *Työvoimaviranomainen järjestää työnhakijan palvelutarve ja olosuhteet huomioon ottaen tarkoituksenmukaisimmalla tavalla:*
> *1) työttömälle ja työttömyysuhan alaiselle työnhakijalle viisi täydentävää työnhakukeskustelua **lähtökohtaisesti** kahden viikon välein alkuhaastattelun jälkeen; täydentäviä työnhakukeskusteluja järjestetään kuitenkin neljä, jos alkuhaastattelua on edeltänyt täydentävä työnhakukeskustelu;'*

JTYPL 2 luku 6 §, 1. momentti
Työ- ja elinkeinotoimisto järjestää työnhakijan palvelutarve ja olosuhteet huomioon ottaen tarkoituksenmukaisimmalla tavalla:

1) *työttömälle ja työttömyysuhan alaiselle työnhakijalle viisi täydentävää työnhakukeskustelua kahden viikon välein alkuhaastattelun jälkeen; täydentäviä työnhakukeskusteluja järjestetään kuitenkin neljä, jos alkuhaastattelua on edeltänyt täydentävä työnhakukeskustelu;*